

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 lutego 2020 roku, wydanym w sprawie z powództwa M. D. (1) przeciwko M. D. (2) o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, Sąd Rejonowy w Zgierzu uzgodnił treść księgi wieczystej numer (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Zgierzu, V Wydział Ksiąg Wieczystych dla nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...), z rzeczywistym stanem prawnym w ten sposób, że w dziale II w miejsce jedyne go użytkownika wieczystego gruntu i właściciela budynku mieszkalnego posadowionego na tym gruncie M. D. (2) nakazał wpisać jako użytkowników wieczystych gruntu i właścicieli budynku mieszkalnego posadowionego na tym gruncie M. D. (1) i M. D. (2) na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej.

(wyrok k. 162)

W rozpoznawanej sprawie Sąd Rejonowy poczynił ustalenia faktyczne, w oparciu o które wydał kwestionowany wyrok, a które w całości podziela i przyjmuje za własne Sąd II instancji.

(uzasadnienie k. 165-173)

Powyższy wyrok został zaskarżony przez pozwanego. w zakresie rozstrzygnięcia z punktu 1 wyroku. Na podstawie art. 368 § 1 pkt 2 k.p.c. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego tj:
 - a) art. 6 k. c. w zw. z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece (t. j. Dz. U. z 2019 r., poz. 2204), zwaną dalej „ustawą o księgach wieczystych i hipotece” oraz w związku z art. 32 § 1 k. r. i o. w brzmieniu obowiązującym do dnia 20 stycznia 2005 roku poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że na pozwanym spoczywał ciężar udowodnienia okoliczności, iż prawo użytkowania wieczystego spornej nieruchomości należy do jego majątku odrębnego, a w konsekwencji udowodnienia, że stan prawny ujawniony w księdze wieczystej spornej nieruchomości jest zgodny z rzeczywistym stanem prawnym, a nadto polegające na błędnym przyjęciu, iż zastosowanie domniemania faktycznego prowadzi do zmiany ciężaru dowodu;
 - b) art. 3 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece poprzez jego bezzasadne niezastosowanie, pomimo iż prawo pozwanego jest ujawnione w księdze wieczystej nr (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Zgierzu V Wydział Ksiąg Wieczystych;
- naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to jest art. 231 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 234 k.p.c. polegające na dokonaniu oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w sposób sprzeczny z zasadami logicznego rozumowania oraz wskazaniem doświadczenia życiowego oraz ustalenie okoliczności faktycznych sprawy w oparciu o domniemanie faktyczne, pomimo iż dla wniosku domniemania, to jest wniosku, iż prawo użytkowania wieczystego spornej nieruchomości zostało nabyte za środki pochodzące z majątku wspólnego stron, istniały hipotezy konkurencyjne, a przy tym wniosek ten – mając na uwadze całokształt zebranych dowodów – budzi uzasadnione wątpliwości, a nadto polegające na dokonaniu ustaleń faktycznych z pominięciem – mającego wiążący charakter – domniemania prawnego wynikającego z art. 3 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

W konkluzji pozwany na podstawie art. 368 § 1 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 386 § 1 k.p.c. wniósł o zmianę zaskarżonego w wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu za drugą instancję w tym kosztów pomocy prawnej świadczony przez pozwanego z urzędu, według norm przepisanych. Jednocześnie oświadczył, iż koszty te nie zostały przez pozwanego uiszczone części.

(apelacja k. 176-185)

Powódka w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie i przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce wg norm przepisanych. Na rozprawie w dniu 1 marca 2022 roku pełnomocnik powódki wnosząc o zasądzenie kosztów procesu oświadczył, iż jego wynagrodzenie nie zostało uiszczone ani w całości ani w części

(odpowiedź na apelację k. 213-214, protokół k. 233)

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił Sądowi rozpoznającemu apelację na konstatację, że dokonane przez Sąd Rejonowy rozstrzygnięcie, jak i wnioski wywiedzione z przeprowadzonego postępowania dowodowego prowadzące do wydania zaskarżonego wyroku były prawidłowe. Nie podlegał więc uwzględnieniu podniesiony przez pozwanego zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Przypomnieć wypada, że przepis art. 233 § 1 k.p.c. reguluje jedynie kwestię oceny wiarygodności i mocy (wartości) dowodowej przeprowadzonych w sprawie dowodów, a nie poczynionych ustaleń faktycznych, czy wyprowadzonych z materiału dowodowego wniosków. Uchybienia w tym zakresie winny się skonkretyzować w zarzucie sprzeczności ustaleń faktycznych z materiałem dowodowym. Naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. może polegać na błędnym uznaniu, że przeprowadzony w sprawie dowód ma moc dowodową i jest wiarygodny, albo że nie ma mocy dowodowej lub nie jest wiarygodny. Prawidłowe postawienie takiego zarzutu wymaga jednak wskazania konkretnego dowodu przeprowadzonego w sprawie, którego zarzut ten dotyczy i podania, w czym apelujący upatruje wadliwej jego oceny. Zaniechanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału nie stanowi o naruszeniu art. 233 § 1 k.p.c. Także obrazą tego przepisu nie jest pominięcie przez sąd przy wyrokowaniu określonej okoliczności faktycznej, nawet jeżeli strona uważa ją za okoliczność istotną dla rozstrzygnięcia sprawy (por. SN w wyroku z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, Lex nr 151622).

Przedkładając powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i prawne, które doprowadziły do uwzględnienia powództwa. Wbrew twierdzeniom pozwanego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, iż środki przeznaczone przez M. D. (2) w 1991 roku na nabycie prawa użytkowania wieczystego działki gruntu położonej przy ul. (...) w Z. pochodziły z jego majątku odrębnego (osobistego), gdyż żaden z przedłożonych w sprawie dowodów nie pozwalał w świetle zasad swobodnej oceny dowodów na taką konstatację. Przede wszystkim pozwany nie wykazał, w jakiej wysokości posiadał oszczędności przed zawarciem związku małżeńskiego, gdzie je posiadał oraz że nie zużył ich do roku 1991 roku w trakcie trwania małżeństwa. Zeznania świadków nic nie wnoszą do wyjaśnienia powyższej kwestii - co prawda zeznania świadków A. B., Z. D., B. B., W. B., G. D., H. D. i E. J. potwierdzają, iż był on w dobrej sytuacji majątkowej przed zawarciem małżeństwa, iż zgromadził wówczas znaczny majątek np. w postaci maszyn szwalniczych, ale nie wynikało z tych zeznań, jaka była wysokość tego majątku, czy nie została on zużyty w trakcie trwania małżeństwa, jeśli strony budowały dom, a przede wszystkim, iż to ta część majątku została właśnie przeznaczona na zakup spornej nieruchomości w 1991 roku. Żaden z w/w świadków, a także żaden inny dowód nie wskazywał, iż to właśnie określone, konkretne oszczędności dokonane przed zawarciem związku małżeńskiego w 1982 roku bądź oszczędności uzyskane ze zbycia rzeczy posiadanych przez pozwanego przed zawarciem związku małżeńskiego posłużyły do zakupu prawa użytkowania wieczystego nieruchomości w 1991 roku, poza twierdzeniami samego pozwanego. W tym stanie rzeczy, biorąc również pod uwagę bezsporną okoliczność, że przez cały czas trwania małżeństwa strony obowiązywał ustrój wspólności małżeńskiej majątkowej, uznać należy dokonaną przez Sąd Rejonowy ocenę zgromadzonego materiału dowodowego za w pełni zasadną i zgodną z zasadami doświadczenia życiowego. Twierdzenia pozwanego o nabyciu przedmiotowej nieruchomości z odrębnych osobistych funduszy uznać należało za gołosłowne i nieudowodnione.

Pozwany wskazując na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. mylnie wiąże owo naruszenie z naruszeniem przepisów art. 231 k.p.c. i art. 234 k.p.c., które nie odnoszą się do oceny wiarygodności i mocy dowodów, gdyż pozwalają one właśnie na dokonanie przez Sąd ustaleń w ściśle określonych sytuacjach przy braku dowodów. Na gruncie powyższej sprawy

stosowanie domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.) i prawnego (art. 234 k.p.c.) jest ściśle powiązane z przepisami prawa materialnego, których naruszenie pozwany podniósł w apelacji i należy te zarzuty rozpatrywać łącznie.

Zgodnie z art. 234 k.p.c. domniemania ustanowione przez prawo (domniemania prawne) wiążą sąd - mogą być jednak obalone, ilekroć ustawa tego nie wyłącza. Obalenie domniemania może nastąpić za pomocą wszelkich dostępnych środków dowodowych, a ciężar takiego dowodu spoczywa na osobie, która chce obalić domniemanie (art. 6 k.c.). Domniemania z art. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece są domniemaniami wzruszalnymi, ponieważ brak przepisu wyłączającego możliwość ich obalenia. Podzielić należy ocenę Sądu Rejonowego, że strona powodowa udowodniła, że wpis w księdze wieczystej nie jest zgodny z rzeczywistym stanem prawnym, gdyż jak już wcześniej wykazano, nieruchomości została nabyta z środków pochodzących ze wspólnego majątku stron.

Obalenie domniemania z art. 3 nastąpiło w postępowaniu z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (zob. wyrok SN z 10 września 2009 r., sygn. V CSK 69/2009, publ. LEX nr 627239). Wyrok wydany w wyniku uwzględnienia powództwa z art. 10 ust. 1 jest więc podstawą skorygowania stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej. Celem art. 10 ust. 1 jest przyznanie ochrony procesowej osobie, której interesy mogą być naruszone w razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym. Skoro powódka wykazała, że stan prawny nieruchomości ujawniony w treści księgi wieczystej nie jest zgodny z rzeczywistym stanem prawnym, to niezgodność ta musi zostać usunięta.

Zagadnienie na kim - w razie sporu między stronami stosunku cywilnoprawnego - spoczywa obowiązek udowodnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jest zaliczane tradycyjnie do problematyki prawa materialnego. Ogólną regułą stwarza tu art. 6 k.c. ("ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne") i jako podstawowy przepis w tym przedmiocie, stosowany w postępowaniu sądowym, pozostaje w ścisłym związku i tłumaczony jest w powiązaniu z przepisami kodeksu postępowania cywilnego normującymi reguły dowodzenia. W procesie cywilnym strony mają obowiązek twierdzenia i dowodzenia tych wszystkich okoliczności (faktów), które stosownie do art. 227 k.p.c. mogą być przedmiotem dowodu. Tzw. fakty negatywne mogą być dowodzone za pomocą dowodów faktów pozytywnych przeciwnych, których istnienie wyłącza stwierdzoną okoliczność negatywną. W związku z tym w doktrynie przyjmuje się następujące reguły:

- a) faktów tworzących prawo powinien w zasadzie dowieść powód; dowodzi on również fakty uzasadniające jego odpowiedź na zarzuty pozwanego; pozwany dowodzi fakty uzasadniające jego zarzuty przeciwko roszczeniu powoda;
- b) faktów tamujących oraz niweczających powinien dowieść przeciwnik tej strony, która występuje z roszczeniem, czyli z zasady pozwany.

W obowiązującym kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, przyjmującym jako zasadę reżim ustawowej wspólności majątkowej, można skonstruować domniemanie faktyczne (art. 231 k.p.c.), oparte na życiowym prawdopodobieństwie, według którego określone rzeczy w transakcji dokonanej tylko przez jednego z małżonków zostały nabyte z majątku dorobkowego w interesie i na rzecz ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej. Natomiast nabycie rzeczy z majątku odrębnego małżonka musi wynikać wyraźnie nie tylko z oświadczenia tego małżonka, ale przede wszystkim - z całokształtu okoliczności istotnych prawnie z punktu widzenia przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 stycznia 2001 r., sygn. akt II CKN 1194/00, publ. LEX nr 52375, wyrok SO w Łodzi z dnia 16 października 2018 r., sygn. akt III Ca 1719/18, Lex nr 2603140).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy uznać należy, że powódka wytaczając powództwo na podstawie art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece powinna była wykazać, że przedmiotowa nieruchomości została nabyta przez pozwanego do majątku wspólnego w czasie trwania wspólności ustawowej, pozwany zaś, że kupił nieruchomości ze środków finansowych pochodzących z majątku osobistego.

Bezspornym jest, że prawo użytkowania wieczystego spornej nieruchomości nabył pozwany w czasie trwania wspólności ustawowej z powódką. Pozwany twierdził, że nieruchomości tę kupił ze środków, jednakże nie wykazał z jakich konkretnie środków dokonał tego zakupu. Niewątpliwie to na nim ciążył obowiązek udowodnienia

tej okoliczności, czemu nie sprostał. Sąd Rejonowy prowadził dowody zawnioskowane przez obie strony na wyżej wymienione okoliczności, oceniając zaś wiarygodność i moc dowodów ustalił, że pozwany nie udowodnił stwierdzonych przez siebie okoliczności, w przeciwieństwie do powódki, która obaliła tym samym domniemanie wynikające z art. 3 ustawy o księgach wieczystych.

Oznacza to, że nie doszło w niniejszej sprawie do naruszenie wskazanych przepisów - powództwo z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece okazało się zasadne.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Zważywszy na sytuację majątkową stron i wynik postępowania Sąd Okręgowy przyznał pełnomocnikom stron wynagrodzenie na podstawie § 11 pkt 8 w zw. z § 8 pkt 7 i § 16 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1714 z późn. zm.), uwzględniając kwotę należnego podatku od towarów i usług zgodnie z § 4 ust. 3. Wbrew twierdzeniom pełnomocników brak jest podstaw do stwierdzenia, iż przepisy w/w rozporządzenia są niezgodne z Konstytucją – przywołany przez nich wyrok Trybunału Konstytucyjnego (SK 66/19 z 23.04.20) dotyczy przepisów rozporządzenia z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu na których Sąd Okręgowy się nie oparł przy określaniu wysokości przyznanego pełnomocnikom wynagrodzenia.

Mając na względzie fakt, iż pozwany był jedynie zwolniony z kosztów sądowych w zakresie opłaty sądowej od apelacji Sąd Okręgowy na podstawie art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. - Dz. U. z 2021 r., poz. 2257) z tych samych względów odstąpił od obciążenia pozwanego pozostałymi kosztami.